

MISTŘI TRADIČNÍ RUKODĚLNÉ VÝROBY OLOMOUCKÉHO KRAJE

Území Olomouckého kraje je velmi bohaté na projevy tradiční lidové kultury. Její součástí tvoří i tradiční rukodělná výroba, která dala vzniknout mnoha artefaktům, jež se staly součástí kulturního dědictví.

Olomoucký kraj se, s vědomím nutnosti podpory uchování a dalšího rozvoje těchto hodnot, v souladu se Strategií účinnější státní podpory kultury ČR, s Konceptí účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice, s výzvou UNESCO „Žijící lidské poklady“ a ve vztahu k udělování celostátního titulu „Nositel tradice lidových řemesel“, rozhodl udělovat titul "Mistr tradiční rukodělné výroby Olomouckého kraje" (dále jen „Titul“) jako formu veřejného uznání a podpory těm, kdo se snaží udržet znalosti a dovednosti nutné pro provozování tradičních rukodělných technologií, účinně a kvalifikovaně je prezentovat a předat je dalším generacím.

Titul se podle pravidel, schválených Radou Olomouckého kraje dne 7. 3. 2022, uděluje doživotně nejvýše třem osobám ročně.

Udělení titulu provází přidělení značky Mistr tradiční rukodělné výroby Olomouckého kraje a oceněná osobnost se zapíše na Seznam nositelů titulu Mistr tradiční rukodělné výroby Olomouckého kraje.

Rada Olomouckého kraje rozhodla ocenit titulem Mistr tradiční rukodělné výroby Olomouckého kraje následující osobnosti působící v oblasti tradiční lidové kultury:

Poř. č.	Název	Bydliště	Obor	Usnesení Rady OK datum zápisu
1/2015	Alfred STAWARITSCH	Kostelec na Hané	tradiční kovářství	UR/60/24/2015 ze dne 12. 2. 2015
2/2015	Jarmila VÍTOSLAVSKÁ	Troubky	Výroba hanáckého textilu	UR/60/24/2015 ze dne 12. 2. 2015
3/2015	Miloslava ZATLOUKALOVÁ	Brodek u Konice	práce z lýka a slámy	UR/60/24/2015 ze dne 12. 2. 2015
4/2015	Jaroslav LAKOMÝ	Štítý	Pokrývačství tradičními krytinami - šindelem	UR/83/46/2015 ze dne 10. 12. 2015
5/2017	Miluše HLAVINKOVÁ	Litovel	výroba užitné keramiky, drátování	UR/9/33/2017 ze dne 13. 2. 2017
6/2018	Josef SÝKORA	Loučany	výroba dřevěných hraček	UR/33/37/2018 ze dne 22. 1. 2017

7/2019	Miloslava VAŠÍČKOVÁ	Třeština	figurální keramika, betlémářství	UR/57/48/2019 Ze dne 22. 1. 2019
8/2020	Hana KUŽELOVÁ	Křelov - Břuchotín	perníkářství	UR/81/44/2020 ze dne 27. 1. 2020
9/2021	Alois SLEPÁNEK	Brodek u Konice	kartáčnictví	UR/35/38/2021 ze dne 8. 11. 2021
10/2022	Bronislava MILLÁ	Velká Bystřice	zhotovování hanáckých svatebních koláčů	UR/66/36/2022 ze dne 7. 11. 2022

Medailony Mistrů tradiční rukodělné výroby Olomouckého kraje

Alfréd STAWARITSCH, Kostelec na Hané

Práci kováře začal poznávat v dětství v dílně svého strýce, kde se seznámil s celou řadou tradičních postupů nutných při opravách zemědělského nářadí a vozů. Vyučil se proto kovářem a doma si zřídil malou dílnu. Při práci se přidrží osvědčených postupů, které zanechávají na předmětech výrazný otisk. Jeho sortiment zahrnuje mj. okenní mříže, brány a zábradlí, ale také motyky, sekery či řetěze. Skutečné mistrovství dosáhl v okovávání loukoťových kol.

A. Stawaritsch bohatě prokázal svou schopnost předávat profesní znalosti a dovednosti následovníkům, a to jednak učňům svou dvaatřicetiletou činností mistra odborné výuky v Odborném učilišti Sigmy Lutín, jednak synům, kteří se kovářství naučili v dílně svého otce.

A. Stawaritsch se každoročně účastní řady odborných domácích i zahraničních akcí. Okovávání loukoťových kol úspěšně předvádí na folklórních festivalech, na jarmarcích a především na Mezinárodním srazu mistrů řemesla kolářského Josefkol v Čechách pod Kosířem. Kovářské dovednosti prezentuje i mj. na setkání kovářů Hefaiston na hradě Helfštýně, na dnech tradičního a lidového kovářství v Dunajské Lužné (Slovensko), nebo na dnech tradičního a uměleckého kovářství v Ybbsitz (Rakousko). Na řadě z těchto akcí byl poctěn za předvedené dílo či ukázkovou práci cenou nebo čestným uznáním. V roce 2010 získal ocenění Nositel tradice lidových řemesel České republiky.

Jarmila VÍTOSLAVSKÁ, Troubky

Do základů ručního vyšívání ji zasvětila babička, od které se naučila nejen základní stehy a vzory hanácké výšivky, ale také pečlivé a přesné provedení práce. Zpočátku upravovala staré krojové součásti, posléze si troufla též na nové kusy, takže ve svých dvaceti letech již dokázala užít kompletní ženský kroj. Do svého sortimentu postupně zahrnula také mužský oděv. Hanácké kroje navíc vlastnoručně zdobí jedinečnou hanáckou výšivkou.

Problematice ruční výroby hanáckých lidových krojů se od dětství věnuje i její starší dcera. J. Vítoslavská předala dceři veškeré své rukodělné umění a technologické postupy, takže ta dokáže plně navázat na činnost své maminky. Na tradici paní Vítoslavské začíná postupně navazovat i její vnučka.

Práce J. Vítoslavské, která se pravidelně aktivně účastní tuzemských i zahraničních folklorních a prezentačních akcí, byly nejednou odborně oceněny. V r. 2010 reprezentovaly její kroje Českou republiku na Světové výstavě EXPO 2010 v čínském Šanghaji. V r. 2011 byla oceněna 1. místem v prestižní soutěži „Era Živnostník roku 2011 v Olomouckém kraji“. V r. 2013 převzala celostátní ocenění Nositel tradice lidových řemesel. V dubnu 2014 získala cenu Olomouckého kraje za přínos v oblasti tradiční lidové kultury za r. 2013.

Miloslava ZATLOUKALOVÁ, Brodek u Konice

Pletení ze slámy se naučila od své maminky, domácí pracovnice Ústředí lidové a umělecké výroby, které často pomáhala s prací pro dílnu v Lipové. Později si založila vlastní dílnu.

Zaměřuje se především na výrobu slaměných pletenců, vánočních ozdob, předmětů šitých z pletených šňůr a dalších tradičních předmětů.

V tomto oboru lidové rukodělné výroby naučila také svou dceru, která s matkou spolupracuje nejenom v dílně, ale také s ní zajíždí do muzeí a na nejrůznější trhy lidových řemesel a podílí se na předvádění technologie prací ze slámy. Výrobky M. Zatloukalové je možné spatřit na různých prezentačních akcích, trzích lidových řemesel, v prodejnách dárkových předmětů, a také na odborně zaměřených programech muzeí a muzeí v přírodě. V roce 2006 získala jako vůbec první laureátka v Olomouckém kraji prestižní celostátní ocenění Nositel tradice lidových řemesel.

Jaroslav LAKOMÝ, Štíty

Narodil se v rodině mistrů pokrývačů. V r. 1968 se vyučil pokrývačem na učilišti v Ostravě, ale praxi mohl vykonávat u svého dědečka Josefa Lakomého, mistra pokrývačského řemesla, který vyučil řemeslu i otce nominovaného. V rodině, kde se řemeslo dědilo z otce na syna, se věnovali vždy pokrývání střech tradičními krytinami. Jaroslav Lakomý poprvé pokryl šindelem střechu kostela v Brníčku v r. 1966 a od té doby opravil a pokryl střechy cca 200 památkově chráněných objektů, zejména na území Olomouckého kraje, ale pracoval např. i na Katedrále sv. Víta v Praze. Řemeslu vyučil i svého syna Jaroslava Lakomého (*1978). Do r. 1989 pracoval pod Místním národním výborem ve Štítech, poté se stal živnostníkem. V r. 2014 odešel do důchodu a živnost synovi předal, i nadále se však řemeslu věnuje.

Jaroslav Lakomý se věnuje opravám střech památkově chráněných objektů, pracuje pouze s tradičními materiály – šindelem a břidlicí a dodržuje tradiční technologické postupy. Šindel patřil na severní Moravě k převládající střešní krytině vesnických domů až do počátku 20. století. Břidlicí se v minulosti pokrývali zejména měšťanské, panské domy a církevní stavby, vesnické domy na severní Moravě se pokrývaly břidlicí méně a až od 2. poloviny 19. století. Všechny památkově chráněné objekty na severní Moravě jsou těmito krytinami pokryté. J. Lakomý opravoval téměř všechny památkové

chráněné objekty v regionu. Své zkušenosti předal a předává svému synovi Jaroslavu Lakomému ml., který se řemeslu nevyučil ve škole.

Jaroslav Lakomý se nezúčastňuje žádných prohlídek, výstav a specializovaných trhů lidových řemesel. K propagaci své práce nepoužívá ani tištěnou reklamu nebo inzerci. Jeho reklamou je kvalitní práce na památkově chráněných objektech.

Miluše HLAVINKOVÁ, Litovel

Miluše Hlavinková se narodila v Kyjově. V dětství navštěvovala keramické kroužky a dílnu litovelského řemeslníka Josefa Lamra (1907–1992) ze slavného hrnčířského rodu, který ji předal praktické znalosti o jednotlivých ručních, po staletí osvědčených, výrobních postupech. Vystudovala Střední odborné učiliště pro umělecká řemesla v Praze (s praxí v keramičce v Zábřehu na Moravě) a koncem 80. let minulého století, pod vlivem vysokoškolského profesora Františka Dvořáka (1920–2015) z Katedry výtvarného umění PdF UP v Olomouci, se při své práci začala zaměřovat na klasické výtvarné pojetí keramiky. Od roku 1991 pracuje na živnostenské oprávnění.

Navržená ovládá veškeré fáze tradiční lidové rukodělné výroby – příprava hlíny, točení na hrnčířském kruhu, malování, glazování a pálení (včetně drátování). Mezi její sortiment patří např. bábovky a pekáče, hrnce, misky, čajové a kávové komplety i samostatné hrnky, džbány, láhve, korbely či poháry.

I když nemá přímého nástupce, pořádá kurzy pro veřejnosti, které jsou hojně navštěvované. Její práce byly a jsou vidět nejen v České republice, kde se účastní nejrozličnějších řemeslnických trhů, ale svoji profesi prezentovala i v cizině (mj. v Německu, Polsku, Slovensku či dokonce v Číně). Svým rukodělným uměním se tak podílí na dobré pověsti etnografického regionu Hané doma i v zahraničí.

Josef SÝKORA, Loučany

Josef Sýkora se práci se dřevem věnuje od mládí. Do tajů profese ho zasvětil jeho otec, který se ve volných chvílích věnoval řezbářství. Josef Sýkora se vyučil modelářem v Sigmě Lutín, kde působil až do roku 1991. Zároveň si opatřil živnostenské oprávnění a začal se specializovat na výrobu tradičních dřevěných hraček. V Loučanech si za domem zřídil vlastní dílnu a s manželkou provozuje i malý obchůdek, kde nabízí především svoji produkci. Je také duchovním otcem projektu „Hanácké glétování“, jehož cílem je sdružovat místní drobné řemeslníky a oceňovat jejich práci.

Navržený ovládá veškeré fáze výroby dřevěných hraček (jedná se o klasické truhlářské a řezbářské techniky); ty jsou často prováděny na náradí, které vyrobil ještě otec Josefa Sýkory. Mezi jeho sortiment patří především různé druhy hraček pro děti (od klasických, přes pexesa až po různé rozkládací hlavolamy). Mimo to vyrábí i dekorativní a praktické předměty do domácnosti. S návrhem a malováním hraček mu pomáhá jeho manželka, s níž vychoval také syna a dceru, kteří pravděpodobně jejich řemeslo v budoucnosti převezmou. Pravidelně se účastní řemeslnických trhů a jarmarků a svým rukodělným uměním se tak podílí na dobré pověsti našeho regionu.

Miloslava VAŠÍČKOVÁ, Třeština

Miloslava Vašíčková se začala věnovat výrobě keramiky po mateřské dovolené v 70. letech 20. století. Základní informace pro práci s hlínou získala u kamnářského mistra Josefa Lamra (13. 3. 1907 – 26. 12. 1992) z Litovle. Další dovednosti se pak učila především sama. Již v roce 1983 dostala povolení k výrobě a prodeji keramiky od Okresního výboru v Šumperku, po roce 1989 získala živnostenské oprávnění ve stejné oblasti. Od té doby zhotovila přes tisíc keramických betlémů. Miloslava Vašíčková je členkou Českého sdružení přátel betlémů od roku 1990.

Navržená se ve své tvorbě věnuje drobné figurální plastice podle tradičních postupů.

Nejčastěji z figurek vytváří keramické betlémy, ve kterých vedle betlémské scény narození Ježíška najdeme figurky řemeslníků a obyčejných lidí při jejich všedních i nevšedních činnostech – obvykle ztvárňuje scény ze života venkovských lidí, např. krouhání zelí, zabíjačku, karbaníky v hospodě, řemeslníky při práci, hudebníky s nástroji či děti při hrách.

Do všech svých betlémů zařazuje architekturu blízkého okolí, nechybí v nich hrady Bouzov a Úsov, kostely v Třeštině a v sousedních obcích nebo domy v Mohelnici. Mnoho betlémů Miloslavy Vašíčkové je v různých koutech světa.

Svoje poznatky a zkušenosti předává svému synovi a vnučkám. Se synem spolupracovala při výrobě keramiky 8 let. Přestože je v současné době zaměstnán v jiném oboru, pravidelně s výrobou pomáhá.

Hana KUŽELOVÁ, Křelov-Břuchotín

Návrh na nominaci paní Hany Kuželové na udělení titulu Mistr tradiční rukodělné výroby Olomouckého kraje vzešel z několika aspektů. Navržená se věnuje pečení perníků více než pětadvacet let a přitom vychází z osvědčené, a lze říci tradiční receptury, která je obdobná v celém českém prostoru. Své znalosti rozšiřuje nejen praxí, ale také studiem dostupné literatury a výměnou zkušeností s pernikáři z celé republiky. Poněvadž výroba perníků nebyla vázána jen na jednu oblast (přestože tzv. pardubické perníky jsou nejproslulejší) a produkce perníku byla všude velmi podobná, nelze tedy hovořit o nějakém speciálním hanáckém perníku.

Perníkářská výroba paní Kuželové se drží osvědčených tradičních postupů, přičemž pochopitelně využívá také moderních pomůcek (hnětač, elektrická pečící trouba apod.). Výrobě perníku do jisté míry podřizuje chod domácnosti a rodiny, která se částečně podílí i na procesu výroby a prodeji. Perníky paní Kuželové jsou ceněny a hodnoceny jako kvalitní a tradiční, a jako takové šíří dobré jméno Hané nejen po celé České republice, ale také na Slovensku. Jejich kvalitu dokládá mj. také každoroční účast na Muzejním adventním trhu v Hradci Králové, kde pořadatelé vybírají výhradně osvědčené a kvalitní lidové výrobce.

Alois SLEPÁNEK, Brodek u Konice

Alois Slepánek se dlouhodobě profesně věnuje, jako jeden z posledních v České republice, ohroženému tradičnímu rukodělnému řemeslu – řemeslu kartáčnickému. Svoje znalosti a odborné dovednosti čerpal z odborné literatury, od posledních kartáčníků, ale především z každodenní praxe. Vždy se snažil v maximální míře zachovat tradiční výrobní postupy, které následně předal (a stále předává) členům širší

rodiny. Během skoro třicetileté praxe vyrobil velké množství kartáčnických produktů a donedávna pravidelně navštěvoval řemeslné jarmarky a trhy, kde svoje řemeslo názorně převáděl pro širokou veřejnost, nyní tak činí jeho synové. Svým precizním rukodělným uměním se tak podílí, jako jeden z posledních v daném oboru, na dobré řemeslnické pověsti Olomouckého kraje.

Bronislava MILLÁ, Velká Bystřice

Bronislava Millá se dlouhodobě věnuje výrobě hanáckých svatebních koláčů. Přestože se už hanácký svatební koláč od poloviny 20. století v regionu nezhotoval, povědomí o něm a jeho významu v latentní formě přetrvalo. 70. léta 20. století s rozšířeným trendem obracejícím k domácím i světovým tradicím. Tradice výroby hanáckých svatebních koláčů vznikla ve Velké Bystřici. Impulzem pro zhotovení prvního koláče byly oslavy 700 let od založení obce konané v roce 1975. Tehdy Anna Schwarzová, která působila jako učitelka na místní základní škole a ve svých aktivitách se inspirovala tradiční lidovou kulturou, nacvičila vystoupení představující hanáckou svatbu. Představení mělo stylizovanou podobu jak po krojové stránce, tak i v případě koláče, o němž paní Schwarzová věděla jen to, že k tradičním svatbám patřil a že se jednalo o buchtu s těstovými ozdobami na špejlích. Mezi početnou vystupující mládeží byla také Bronislava Millá, která dala podnět k založení folklorního souboru Haná Velká Bystřice. Podoba rekonstruovaného koláče zhotovovaného Bronislavou Millou ve Velké Bystřici do velké míry odpovídá autentickým svatebním koláčům olomoucko-litovelského typu, tak jak je známe z literatury a muzejních sbírek. Z tradiční pestřejší výzdoby se uplatňují dva tvary prstků a původní papírové ozdoby nahradily sušené nebo umělé květiny. Vše vyžaduje značnou rukodělnou zručnost, v níž se paní Bronislava Millá stále zdokonalovala, až dosáhla současné mistrovské úrovně.